

Макарова Т.О.,

старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

Методи розвитку самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування

У статті розглядаються методи та прийоми, спрямовані на розвиток самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування. Розкрито зміст занять з хорового диригування, доведено ефективність процесу розвитку самостійного мислення студентів завдяки використанню запропонованих методів та прийомів в контексті даної проблематики.

Ключові слова: хорове диригування, майбутній вчитель музичного мистецтва, самостійне мислення, творчість.

Макарова Т.А.

Методы развития самостоятельного мышления будущего учителя музыкального искусства на занятиях по хоровому дирижированию

В статье рассматриваются методы и приемы, направленные на развитие самостоятельного мышления будущего учителя музыкального искусства на занятиях по хоровому дирижированию. Раскрыто содержание занятий по хоровому дирижированию, доказана эффективность процесса развития самостоятельного мышления у студентов благодаря использованию предложенных методов и приемов в контексте данной проблематики.

Ключевые слова: хоровое дирижирование, будущий учитель музыкального искусства, самостоятельное мышление, творчество.

Makarova. T.O.

Methods of Future Teachers' Independent Thinking Development at Choral Conducting Classes

The article describes actual aspects, methods and techniques aimed at improvement of future music teachers' professional activity. It is revealed the content of the choral conducting classes, proved the efficiency of the process of development of students' independent thinking due to the use of offered methods and techniques in the context of the following problematics. This evaluative and analytical work of the student is an indicator of conducting the formation of his skills. During the training at choral conducting classes the main challenge for students is mastering the skills of independent thinking. It is noted that for the best results it is advisable to use intensive learning methods. This way of training activity at choral conducting classes involves: studying professional literature on conducting and choral training; analysis of musical compositions (historical-biographical, musical-theoretical and vocal-choral); studying choral scores; working out music compositions and choral school repertoire practice. Experienced teachers use deductive methods that help students make progress and learn material independently. During the experimental work at the choral conducting classes should be adopted the following methods: the method of search orientation, the method of comparative characteristics, the method of problem-searching situations, the method of enhance creative thinking as well as the method of composition creativity, the method of shifting music, of capturing and stimulating voluntary activities. It is highlighted the ways of improvement in traditional methods of teaching, in particular intensive methods that encourage development of students' independent thinking. It is given practical recommendations for the peculiarities of the use of recommended methods and techniques of teaching students at choral conducting classes.

Key words: choral conducting, future music teacher, independent thinking, creativity.

Постановка проблеми. Серед основних завдань Болонської конвенції щодо впровадження нових технологій навчання, пошуку шляхів оптимізації навчального процесу

є підготовка компетентного фахівця вищих навчальних закладів, упровадження нових прогресивних методів навчання, оновлення структури та змісту навчання, перехід від інформаційно-технічного

навчання до особистісно зорієнтованого. Так, закладаються гнучкі методи навчання, нові форми контролю та оцінювання знань студентів. Концептуальним стає питання розвитку самостійного мислення студентів, творчої ініціативи майбутнього фахівця, тому зазначена проблема потребує ефективної реалізації на заняттях з хорового диригування.

Шляхи оптимізації цього процесу полягають в інтенсифікації, поглибленні та удосконаленні методів навчання, оновленні традиційних методик в освітньому процесі сучасної вищої школи. Вони пов'язані з розвитком самостійного мислення студентів на заняттях з хорового диригування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що ці питання досить широко були висвітлені у науковій та методичній літературі (Е. Абдулін, Л. Андреева, Л. Безбородова, Л. Бобер, А. Єгоров, К. Ольхов, О. Рудницька та інші). Однак, на нашу думку, у зазначених роботах недостатньо уваги приділялось саме проблемам розвитку самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування.

Мета статті — обґрунтувати методи, що сприяють оптимізації процесу розвитку самостійного мислення студентів на заняттях з хорового диригування.

Завдання статті: розкрити зміст занять з хорового диригування; обґрунтувати методи розвитку самостійного мислення студентів у процесі вивчення хорової партитури.

Виклад основного матеріалу. У процесі спостереження за роботою студентів на заняттях з хорового диригування було виявлено, що основну складність для них становить оволодіння вмінням самостійного мислення. Для досягнення найкращого результату доцільно застосовувати, на наш погляд, інтенсивні методи навчання.

Така робота на заняттях з хорового диригування передбачає вивчення фахової літератури з питань диригентської та хорознавчої підготовки, аналіз музичних творів (історично-біографічний, музично-теоретичний та вокально-хоровий), вивчення хорових партитур, опрацювання музичних творів та репертуару шкільної й хорової практики.

Відомий педагог Л. Андреева зазначала: «Кожне заняття з диригування — живий творчий процес, він не може мати стандартної, застиглої форми. Тому цей процес повинен розвивати творчу ініціативу студентів, їх прагнення до практичної діяльності, вміння реалізувати свої здібності» [1, 9].

Як правило, на заняттях з хорового диригування переважає пояснювально-ілюстративний метод, коли викладач самостійно на конкретному музичному матеріалі пояснює виконавські

прийоми. Утім, такі заняття можуть стати своєрідним «натаскуванням» студента за принципом «роби, як я». У цьому випадку студент стає безпорадним при вирішенні звичайних завдань. Досвідчений викладач використовує дедуктивні методи, які допомагають перейти від цілого до часткового, самостійно опанувати музичний матеріал на основі узагальнень.

У процесі експериментальної роботи на заняттях з хорового диригування нами були застосовані наведені нижче методи навчання.

Метод пошукової орієнтації. Основою цього методу є розвиток критичного творчого мислення, здатності самостійно знаходити оптимальні рішення творчих завдань, які визначаються музичним матеріалом різноманітного змісту, з різною мірою труднощів. За допомогою викладача студент спочатку переносить елементи художньо-технічних навичок на запропоновані твори, а потім у роботі над новими творами може поступово перейти до самостійного його аналізу, відбору і варіювання мануальних жестів відповідно до виконавських завдань.

Метод порівняльних характеристик. Цей метод розвиває творчу діяльність студента, заохочує до дослідницької роботи. Наприклад, викладач може запропонувати такі завдання: порівняти різні виконавські трактовки у форматі аудіозапису; проаналізувати твори різних авторів на той самий текст; залучити літературні джерела, які мають протилежні судження щодо певного твору. Такий метод може бути використаний на початковому етапі роботи над музичним твором, який є найбільш відповідальним. Однак не слід забувати, що найбільш доцільним є прослуховування творів у записі тільки тоді, коли визначилось своє власне ставлення до твору в цілому і в деталях. Це заохочує художню ініціативу та творчу фантазію, допоможе студентові виявити своє ставлення до музики. Від попереднього ознайомлення з музичним твором студент самостійно переходить до наступного етапу — вивчення хорової партитури, що створює загальну картину хорової палітри.

Метод проблемно-пошукових ситуацій. Цей метод доречний при закріпленні умінь аналізувати хоровий твір. Викладачем можуть бути поставлені різні запитання, наприклад: «За допомогою яких диригентських прийомів можливо втілити художній задум композитора?» Ці творчі завдання включають цілий комплекс запитань, відповіді на які студент повинен знайти самостійно за допомогою методичних вказівок викладача. Він може запропонувати свою власну інтерпретацію твору, знайти нові музичні барви. Це — його самостійна дослідницька робота.

Метод активізації творчого мислення. Це — моделювання емоційного стану, який був розроблений професором Катериною Сет [1, 28]. Він

полягає в тому, що студентів пропонують незнайому партитуру, попередньо заштрихувавши позначення темпу, динаміки, розміру тощо. Далі студентів дається завдання самостійно визначити фразування, стиль твору, розмір, продумати штрихи, форму твору, визначити назву. Зазвичай студенти старших курсів виконують ці завдання з великою зацікавленістю. Наступний прийом спрямований на моделювання у студента емоційного відгуку. Так, при диригуванні українською народною піснею куплетної форми потрібно виразити мімікою різні емоції (горе, спокій, радість, захоплення тощо). Такий настрій бажано передати за допомогою різних штрихів, динаміки, темпу. Творче усвідомлення куплетної форми дає змогу варіювати виразністю звучання музичного матеріалу пісні, що є своєрідною грою, яка може зацікавити студентів, особливо молодших курсів.

Метод композиторської творчості полягає у створенні оригінальних вправ для розспівування хору, написанні музичних прикладів на поетичні тексти, аранжуванні їх на основі імпровізації. Цей метод індивідуальної композиторської творчості допоможе майбутньому вчителю музичного мистецтва розкрити власний творчий потенціал, розвинути здібності, надасть упевненості у своїх можливостях.

Метод перекладення музики, запропонований Н. Федорченко, передбачає роботу

над емоційно-образним змістом, яка включає в себе перекладення музики та асоціювання її з кольорами. «Внутрішній діалог студента з художньо-образними моделями твору, за допомогою яких відбувається взаємодія художньої інформації і суб'єктивних особливостей її відображення у свідомості особистості. Це процес своєрідної «розмови» з образами твору» [5, 2].

Методи захоплення та стимулювання самостійної діяльності включають в себе елементи наукових досліджень, формують навички самостійної наукової діяльності, забезпечують успішність навчання студента.

Висновки. Отже, важливою умовою розвитку самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування є здатність критично ставитися до власної оцінки музичних явищ, вміння проводити самоконтроль засвоєних знань. Така оціночно-аналітична діяльність студента є показником формування у нього диригентських навичок та вмінь.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що ефективність процесу розвитку самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування може бути досягнута завдяки використанню запропонованих методів та прийомів навчання.

ДЖЕРЕЛА

1. Безбородова Л. Дирижирование / Л. Безбородова. — М. : Просвещение, 1990. — 258 с.
2. Бобер Л. Формування творчої особистості і самостійного розвитку студентів: метод. рек. / Л. Бобер. — Л., 1990. — 258 с.
3. Васильев Ю. Педагогическое управление в школе: методология, теория, практика / Ю. Васильев. — М. : Педагогика, 1990. — 144 с.
4. Український педагогічний словник / [уклад. С. Бондаренко]. — К. : Знання, 1997. — 373 с.
5. Федорченко В. Розвиток творчого мислення студентів на індивідуальних заняттях з диригування : стаття / В. Федорченко. — Одеса, 2005. — 5 с.